

OD. IS

Sygn. akt V Ca 917/18

POSTANOWIENIE

Dnia 18 czerwca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie V Wydział Cywilny - Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Łukaszuk (spr.)

Sędziowie: SO Aleksandra Łączyńska - Mendakiewicz

SR (del) Wiesława Śmich

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2019 r. w Warszawie

na posiedzeniu jawnym

sprawy z powództwa K K i J S

przeciwko Bank S.A. w W S.A. w W

Towarzystwu S.A. we W

Towarzystwu w P

o unieważnienie, zapłatę i ustalenie

na skutek apelacji Bank S.A. w W S.A. w W

Towarzystwa S.A. we W

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy – Woli w Warszawie

z dnia 12 lipca 2017 roku, sygn. akt I C 2530/14

postanawia:

na podstawie art. 390 k.p.c. zwrócić się do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego:

1. „czy w świetle art. 12 ust. 1 pkt 4 Ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym unieważnienie umowy stanowi niezbędną przesłankę roszczenia odszkodowawczego, a co za tym idzie żądanie zapłaty może obejmować wyłącznie obowiązek wzajemnego zwrotu świadczeń, czy też powołany przepis zawiera dwa osobne uprawnienia: do dochodzenia odszkodowania oraz do żądania unieważnienia umowy;
2. czy w świetle art. 12 ust. 1 pkt 4 Ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym unieważnienie umowy możliwe jest jedynie na podstawie innych powszechnie obowiązujących przepisów w zw. z art. 58 k.c. czy też unieważnienie umowy mieści się w roszczeniach odszkodowawczych i do jego

orzeczenia wystarczające jest zaistnienie nieuczciwej praktyki rynkowej, wystąpienie szkody oraz związku przyczynowego pomiędzy szkodą o praktyką;

3. czy w świetle art. 12 ust. 1 pkt 4 Ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym możliwe jest unieważnienie jedynie wybranych postanowień umownych, czy też skuteczne żądanie unieważnienia musi dotyczyć całej umowy.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 lipca 2017 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy – Woli w Warszawie w sprawie z powództwa K [imię] K [nazwisko] i J. S. przeciwko [imię] Bank S. A. w W [miasto], [imię] S.A. w W [miasto], Towarzystwu [imię] S.A. we W [miasto], [imię] Towarzystwu [imię] w P [imię] :

1. unieważnił umowę ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym klientów [imię] S.A. „ [nazwa] ” zawartą w dniu 12 lipca 2010 r. pomiędzy Towarzystwem [imię] S.A. i [imię] S.A. w zakresie odnoszącym się do K [imię] K [nazwisko] i wynikającym z deklaracji przystąpienia potwierdzonej certyfikatem (nr [numer]) z dnia 9 listopada 2010 r.;
2. zasądził od Towarzystwa [imię] S.A. na rzecz K [imię] K [nazwisko] kwotę 44.828 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 39.620 zł od dnia 25 lipca 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia zapłaty;
3. unieważnił umowę cesji praw z umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym klientów [imię] S.A. „ [nazwa] ” zawartą w dniu 16 grudnia 2010 r. pomiędzy [imię] Bank S.A. a K [imię] K [nazwisko] S [nazwisko];
4. unieważnił umowę pożyczki z dnia 7 października 2010 r. nr [numer] zawartą pomiędzy K [imię] K [nazwisko] i J. S. a [imię] Bank;
5. zasądził od [imię] Bank S.A. w W [miasto] solidarnie na rzecz powodów kwotę 12.543,75 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 10.603,83 zł od dnia 7 maja 2015 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia zapłaty;
6. zasądził od [imię] Bank w W [miasto] solidarnie na rzecz K [imię] K [nazwisko] i J. S. kwotę 5.964,01 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 25 lipca 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2015 r. do dnia zapłaty;
7. ustalił, że postanowienie umowy preferencyjnego kredytu hipotecznego „ [nazwa] ”

„ nr _____ z dnia 07.10.2010 r. w zakresie pkt A.V.2
Część szczególna umowy. Zabezpieczenia Splaty. Kredyt. Cesja Praw z Produktu
Inwestycyjnego _____ jest nieważne;

8. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;
9. oraz rozliczył koszty procesu pomiędzy stronami.

Rozpoznając przedmiotową sprawę Sąd Rejonowy ustalił, iż powodowie korzystając z usług _____ S.A. zawarli z _____ Bank S.A. umowę preferencyjnego Kredytu Hipotecznego „ _____ ” nr _____, na podstawie której otrzymali tytułem kredytu kwotę 400.000,00 zł na okres 360 miesięcy przeznaczoną na zakup lokalu własnościowego na rynku pierwotnym. Zabezpieczenie udzielonego kredytu stanowiła: hipoteka zwykła na 400.000 zł ustanowiona na cały okres trwania kredytu, hipoteka kaucyjna do kwoty 280.000 zł ustanowiona na okres kredytu, cesja praw z produktu inwestycyjnego „ _____ ”, cesja roszczenia przysługującego powodom wobec dewelopera o zwrot wniesionych wpłat (środków własnych w wysokości 168.416,73 zł) w przypadku rozwiązania umowy z deweloperem, nadto cesja praw z polisy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych oraz poddanie się egzekucji do kwoty 800.000 zł.

Zawarcie umowy kredytu hipotecznego uzależnione zostało od jednoczesnego podpisania przez powodów umowy pożyczki z Bankiem _____ : Bank, która została zawarta jednocześnie z umową kredytową na kwotę 27.495,05 zł na okres 360 miesięcy. Kwota ta miała być przeznaczona na pokrycie:

- kwoty 16.184 zł, która miała wpłynąć na rachunek TU _____ wskazany w deklaracji przystąpienia do ubezpieczenia _____ ;
- kwoty 5.964,01 zł za ubezpieczenie ochrony prawnej tytułu prawnego do nieruchomości _____ ;
- kwoty 5.347,04 zł za ubezpieczenie nieruchomości od pożaru i innych zdarzeń losowych (Program ubezpieczeniowy MINI).

Całkowity koszt pożyczki wynosił kwotę 43.827,84 zł.

W celu zabezpieczenia umowy pożyczki powodowie m.in. przenieśli w drodze umowy cesji na rzecz _____ Bank uprawnienia z produktu inwestycyjnego „ _____ ”.

Dodatkowym warunkiem udzielenia kredytu hipotecznego było przedłożenie wniosku

o zawarcie polisy ubezpieczenia na życie pod nazwą [redacted] w TU [redacted] S.A. ze składką miesięczną w kwocie 434,00 zł oraz składką inicjującą w wysokości 15.750,00 wraz z załącznikiem do wniosku o zawarcie polisy wskazującym datę subskrypcji oraz indywidualny numer rachunku przeznaczony do wpłat, a także udokumentowanie w Banku wniesienia przez kredytobiorców środków własnych w kwocie 168.416,73 zł na rzecz dewelopera. Z tytułu zawarcia umowy dotyczącej produktu „ [redacted] ” marża obciążająca kredytobiorców została obniżona o 0,5 pkt procentowego. Zaprzestanie dokonywania wpłat na poczet tegoż produktu spowodowałoby podwyższenie marży kredytu o wartość uprzedniego obniżenia (część B § 5 pkt 11 umowy).

Kolejnym warunkiem koniecznym do zawarcia umowy kredytu było również zawarcie z bankiem umowy cesji wierzytelności z umowy z deweloperem z dnia 27 sierpnia 2010 r. z tytułu przysługującego zwrotu wniesionych środków na budowę mieszkania wraz z potwierdzeniem przyjęcia tej cesji do wiadomości przez dewelopera. Z kolei jako warunki niezbędne do zawarcia umowy pożyczki wskazano m.in. dostarczenie do banku wypełnionej i podpisanej Deklaracji Ubezpieczenia Nieruchomości od Pożaru i innych zdarzeń losowych, a także Deklaracji Przystąpienia do Grupowego Ubezpieczenia z Tytułu Wad Prawnych Nieruchomości-

Certyfikaty oraz potwierdzenia spełnienia powyższych warunków miały być złożone przez powodów po zawarciu umów. W razie nie spełnienia tychże warunków Bank był uprawniony do wstrzymania wypłaty dalszych transz kredytu i pożyczki. W przypadku zaprzestania dokonywania przez kredytobiorcę wpłat określonych w umowie ubezpieczenia, Bank był uprawniony do podwyższenia marży kredytu od bieżącego salda zadłużenia o ilość punktów procentowych wskazanych w Części Szczególnej Umowy (IV). Wraz z zawarciem rzeczonych umów powodowie podpisali oświadczenia o zapoznaniu się z ryzykiem zmiennych stóp procentowych.

Zawarcie umowy kredytu hipotecznego oraz umów mu towarzyszących było poprzedzone pięcioma spotkaniami powodki z pracownikiem [redacted] S.A. J S: [redacted]. Klienci byli zapewniani przez pośrednika o nieodpłatności jego usługi, jak również o możliwości obiektywnego porównania ofert różnych banków. Powodowie traktowali J S: [redacted] jako przedstawiciela firmy doradztwa finansowego, szeroko reklamującej się jako kompetentna i niezależna, skupiająca oferty wszystkich banków na rynku.

Bank był jedynym bankiem spośród wskazanych przed doradcę, który był gotowy udzielić powodom kredytu w oczekiwanej przez nich wysokości, wobec czego powódka poprosiła, aby bank przygotował umowę kredytową celem zapoznania się z nią. Otrzymała wówczas w drodze korespondencji e-mail umowę kredytu wraz z umową pożyczki oferowanymi łącznie przez Bank. Do maila nie były dołączone żadne ogólne warunki umowy ubezpieczenia, ani regulaminy udzielenia kredytu i pożyczki, charakteryzujące te produkty.

Powodowie nie byli zainteresowani nabywaniem produktów dodatkowych, wobec czego zwrócili się do J. S. o wyjaśnienia. Doradca prezentując odręczne wykresy wskazywał, że środki ze składek ubezpieczeniowych inwestowane są w fundusze kapitałowe, a zgromadzona w ten sposób kwota, która wyniesie około 75.000 zł, będzie służyła powodom do zgromadzenia kapitału na wcześniejszą spłatę kredytu. Doradca nie wspominał jednak o konieczności cesji praw z na rzecz Bank oraz o tym, że po zawarciu umowy cesji to de facto Bank, a nie powodowie, będzie decydował o przeznaczeniu środków zgromadzonych na polisie . Doradca finansowy wskazał natomiast, że bank udzieli kredytu jedynie w sytuacji dodatkowego obwarowania umowy ubezpieczeniem grupowym na życie „ ”, którego zakup (opłacenie składki inicjującej w kwocie 16.184 zł), musi zostać sfinansowany z pożyczki udzielonej przez bank. Doradca zaprzeczał możliwości sfinansowania składki inicjującej ze środków własnych powodów, jak również możliwości samodzielnego wpłacania przez nich składek na ubezpieczenie. Przekonywał, że takie warunki do udzielenia kredytu sformułował analityk w banku zajmujący się oceną zdolności kredytowej klientów, a zdolność kredytowa powodów jest zła.

J. S. nie wskazał powodom, że : Bank, i należą do jednej grupy kapitałowej. Nie informował również, że pieniądze powodów będą inwestowane w akcje, których emitentem jest Bank . Przedstawił on umowę i dwóch dodatkowych ubezpieczeń jako obligatoryjny pakiet do umowy kredytowej. Doradca nie był też w stanie wyjaśnić powodom, w jakim celu powodowie przystąpić muszą do ubezpieczenia tytułu prawnego do lokalu, choć wskazywał, że to ubezpieczenie jest konieczne. Nie przekazał im też informacji, że mogą sami wybrać Towarzystwo, z którym zostanie zawarta umowa z tytułu ubezpieczenia od ognia.

Powódka w dniu 7 października 2010 r. wraz z podpisaniem umowy kredytowej i umowy pożyczki przystąpiła do Umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie

z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym Klientów S.A. „ ”
zawartej pomiędzy S.A. jako ubezpieczającym oraz jako
ubezpieczycielem, co zostało potwierdzone certyfikatem
Przedmiotem umowy było życie ubezpieczonego, zaś ochrona ubezpieczeniowa była
udzielana na wypadek zgonu ubezpieczonego w okresie odpowiedzialności ubezpieczyciela
lub dożycia do końca okresu ubezpieczenia. Ponadto, celem ubezpieczenia było gromadzenie
i inwestowanie środków finansowych ubezpieczonego przy wykorzystaniu
Ubezpieczeniowego Funduszu Kapitałowego.

W dniu 7 października 2010 r. powodowie przystąpili także do Umowy grupowego
ubezpieczenia ochrony prawnej tytułu prawnego do nieruchomości z dnia 4 lutego 2010 r.,
zawartej pomiędzy Bank S.A. jako ubezpieczającym, a
jako ubezpieczycielem. Umowa obejmowała swym zakresem wady prawne w postaci
zgłoszenia uzasadnionych roszczeń osób trzecich powodujących nieważność tytułu prawnego,
uzasadnionych roszczeń osób trzecich powodujących obciążenie nieruchomości
ograniczonym prawem rzeczowym lub służebnością, bądź też spadku wartości nieruchomości
na skutek określonych w umowie zdarzeń.

Warunki kredytowania określano według matrycy produktowej będącej wewnętrznym
dokumentem Banku. Kredyt, o który wnioskowali powodowie można było
zaciągnąć u pozwanego bez dodatkowych umów na inne produkty ubezpieczeniowe lub
finansowe. Jednakże w razie podjęcia decyzji przez kredytobiorców o skorzystaniu
z produktów dodatkowych, Kredyt w programie „ ” był głównie łączony
z produktem regularnego oszczędzania, co skutkowało obniżeniem prowizji i marży kredytu.
Środki potrzebne na zawarcie umowy produktu regularnego oszczędzania mogły pochodzić
ze środków własnych klienta lub z kredytu. Pochodzenie środków na powyższy cel miało
wpływ na wysokość, o jaką obniżano wówczas marżę kredytu. Udzielenie kredytu
w programie „ ” nie było uzależnione również od zawarcia umowy pożyczki
na uruchomienie produktu oszczędnościowego. Takowym warunkiem nie było również
przystąpienie do ubezpieczenia ochrony prawnej tytułu prawnego.

S.A. przedstawiając powodom ofertę kredytu hipotecznego
Bank S.A. działał na jego rzecz w ramach umowy agencyjnej zawartej w dniu 19 czerwca
2006 r. z poprzednikiem prawnym Banku, tj. Bankiem S.A.
z siedzibą w I , na podstawie której było upoważnione jedynie do

zawierania umów kredytowych. Z tego tytułu agentowi przysługiwała prowizja w wysokości 2 % kwoty wypłaconych kredytów (§ 6 ust. 1 umowy). Na mocy aneksu z dnia 30 czerwca 2010 r. Bank oraz S.A. rozszerzono zakres umów przy jakich mógł pośredniczyć na umowy kredytu hipotecznego, umowy karty kredytowej, prowadzenie i obsługę rachunku oszczędnościowego, czynności związane z produktami strukturyzowanymi. : nie miał upoważnienia do pośredniczenia i zawierania umów pożyczek. J: S: z tytułu wykonywanej pracy otrzymywał wynagrodzenie jedynie od S.A., która to spółka pośrednicząc w zawarciu umowy kredytu nie zawierała odrębnych umów z klientami. Z kolei należną jej prowizję wypłacał bank zawierający umowę z klientami, którzy otrzymali ofertę od pracownika

Dnia 16 grudnia 2010 r. powódka przeniosła w drodze umowy cesji na rzecz Bank S.A. uprawnienia przysługujące jej z tytułu przystąpienia do Umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym Klientów S.A. „ ”.

K K w związku z przystąpieniem do ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym dla klientów („ ” S.A. uiściła na rzecz Towarzystwa S.A. łącznie kwotę 44.828 zł. Z tytułu spłaty pożyczki nr powodowie dokonali na rzecz Bank S.A. wpłat o łącznej wysokości 12.543,75 zł. Tytułem składek związanych z przystąpieniem do umowy grupowego ubezpieczenia ochrony prawnej tytułu prawnego do nieruchomości powodowie uiścili na rzecz Bank S.A. łącznie kwotę 5.964,01 zł.

O fakcie wprowadzenia w błąd powodowie dowiedzieli się w czerwcu 2013 r., gdyż datę 14 czerwca 2013 r. nosi pismo powodów, kierowane do Prezesa Zarządu K S]. Pismo to zostało wysłane następnie do wiadomości Prezesa UOIK, który po jego wpłynięciu w dniu 8 lipca 2013 r. nadał mu bieg jako skardze. W odpowiedzi sporządzonej dnia 2 sierpnia 2013r. wskazano im instytucje, z pomocą których mogą dochodzić ochrony swych praw

Pismem z dnia 14 czerwca 2013 r. powodowie wystosowali do Prezesa Zarządu S.A. wypowiedzenie umowy pożyczki nr wraz z odstąpieniem od ubezpieczenia „ ”, Programu ubezpieczeniowego Mini oraz ochrony prawnej tytułu prawnego do nieruchomości. Jednocześnie powodowie wezwali

do rozważenia unieważnienia przystąpienia do w/w. umów oraz zwrotu wpłaconych odsetek z tytułu zawartej umowy pożyczki w terminie 7 dni. Następnie pismami z dnia 27 stycznia 2014 r. wystąpiono do zarządów [redacted] S.A. oraz [redacted] Bank S.A. ze wskazaniem, że na skutek działań przedstawiciela [redacted] - J. S. zawarcie umowy kredytu było poprzedzone wprowadzeniem powodów w błąd. Podniesiono w nich, że powodowie zostali pouczeni o konieczności zawarcia jednoczesnej umowy pożyczki, z której środki muszą być przeznaczone na poczet w/w. umów ubezpieczenia. Jednocześnie powodowie zostali pozbawieni możliwości korzystania ze środków gromadzonych w ramach produktu [redacted] z uwagi na zawarcie umowy cesji przedmiocie praw zeń wynikających na rzecz [redacted] Bank, co zgodnie z zapewnieniami w/w. przedstawiciela było konieczne do zawarcia umowy kredytu.

Bank w odpowiedzi wystosowanej dnia 28 lutego 2014 r. wskazał, że powodowie zapoznali się i zaakceptowali warunki przedstawionych im umów i produktów, skutkiem czego brak podstaw do uwzględnienia ich żądań. Tożsame stanowisko wyraziła spółka [redacted]. Pomimo zakwestionowania stanowiska w/w. podmiotów, zarówno kredytodawca, jak też pośrednik podtrzymały swe dotychczasowe stanowiska.

W dniach 28 maja 2014 r. oraz 3 czerwca 2014 r. K [redacted] K [redacted] oraz J S [redacted] wystosowali wobec Towarzystwa [redacted] S.A., [redacted] Towarzystwo [redacted], [redacted] S.A. oraz [redacted] Bank S.A. oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczeń woli złożonych pod wpływem błędu w zakresie wyrażenia zgody na objęcie ochroną ubezpieczenia w ramach Umowy grupowego ubezpieczenia ochrony prawnej tytułu prawnego, Umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z Klientów [redacted] S.A. „ [redacted]” oraz umowy cesji praw z w/w. ubezpieczenia na rzecz [redacted] Bank. Wyżej wymienione podmioty podtrzymały jednak dotychczasowe stanowiska w sprawie wskazując na brak podstaw ku uwzględnieniu argumentacji powodów odnośnie ich rzekomego wprowadzenia w błąd. Oświadczenia tożsamej treści wystosowano wobec pozwanych również w dniu 22 kwietnia 2016 r.

Do kolejnego uchylenia się przez powodów od skutków prawnych oświadczeń woli złożonych pod wpływem kolejnego błędu w odniesieniu do wszystkich zawartych umów wobec wszystkich pozwanych w sprawie doszło w trakcie trwania procesu tj. w piśmie z dnia 22 kwietnia 2016 r. Powodowie wskazali w nim, że poprzez podanie szeregu nieprawdziwych

informacji oraz pominięcie istotnych informacji dotyczących warunków ubezpieczeń i umów zawartych przez nich z [redacted] Bankiem (umowy kredytowej, pożyczki i cesji), przedstawiciel [redacted] S.A., [redacted] Banku S.A., [redacted], Towarzystwa [redacted] J. S. [redacted] podstępnie i celowo wprowadził powodów w błąd co do warunków ww. ubezpieczeń i przystąpienia do nich, a także co do warunków ww. umów.

Kolejny błąd wykryty przez powodów co do warunków ww. umów został przez nich wykryty podczas wysłuchania zeznań świadka M [redacted] O [redacted] – analityka bankowego, który zeznał, że w [redacted] banku obowiązywała zasada, że klient opłacał albo prowizję od udzielenia kredytu w wysokości 3,95 % albo nabywał produkt ubezpieczenia tytułu prawnego do nieruchomości w [redacted] i ubezpieczenie od pożaru i zdarzeń losowych. Podobnie, jeśli klient korzystał z produktów ubezpieczeniowych, to nie opłacał prowizji za udzielenie kredytu. Do czasu złożenia tych zeznań powodowie pozostawali w błędzie co do powyższej zasady, gdyż pośrednik J. S. [redacted] nie przedstawił takiej alternatywy. Wskazał on bowiem, że przystąpienie do ubezpieczenia ochrony prawnej tytułu prawnego do nieruchomości w [redacted] wraz z ubezpieczeniem [redacted] i Mini jest warunkiem koniecznym do otrzymania kredytu, przy czym składki ubezpieczenia musiały być pokryte z pożyczki udzielonej im przez ww. Bank. Pośrednik nie informował powodów, że mają oni możliwość wyboru pomiędzy zaplaceniem prowizji od udzielenia kredytu albo przystąpienie, do ww. ubezpieczeń w [redacted] i do ubezpieczenia od pożaru i zdarzeń losowych MINI. W piśmie tym powodowie wskazali, że gdyby nie działali pod wpływem tego błędu nie przystąpiliby do ww. ubezpieczeń.

Powyższe oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych zostały złożone przez powodów w ustawowym terminie.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, iż powództwa wytoczone przez K [redacted] K [redacted] oraz J. S. [redacted] w przeważającej mierze zasługiwały na uwzględnienie.

Dokonując analizy żądań powodów Sąd Rejonowy podzielił swoje rozważania na pięć części:

1. Umowa ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym klientów [redacted] S.A. „[redacted]”

Ustosunkowując się w pierwszej kolejności do zgłoszonego zarzutu braku legitymacji powódki do żądania unieważnienia Umowy ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym klientów S.A., „i” Sąd Rejonowy wskazał, że chociaż w treści „Deklaracji Przystąpienia” do tej umowy to

S.A. oraz Towarzystwo S.A. zostali wskazani, jako jej strony, w charakterze odpowiednio Ubezpieczającego i Ubezpieczyciela, to jednak charakter stosunku łączącego powódkę z pozwanymi nakazuje przyjąć, że K K również była jej podmiotem, któremu przysługuje legitymacja do wystąpienia z powództwem o unieważnienie tej umowy. Powódka nie tylko bowiem została objęta ochroną ubezpieczeniową na warunkach grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie, ale również była zobowiązana płacić wskazane w deklaracji przystąpienia Składki Bieżące oraz Składkę Pierwszą i to powódkę, a nie obciążały sankcje z tytułu uchybienia temu obowiązkowi. Umowa została zawarta przez ubezpieczającego tj. na rzecz osoby trzeciej tj. powódki. Jednakże w oparciu od deklarację przystąpienia to pomiędzy powódką, jako ubezpieczonym oraz , jako ubezpieczycielem powstał stosunek prawny w postaci umowy ubezpieczenia. Powódka nie jest zatem stroną umowy, ale stała się podmiotem stosunku jaki ta umowa kreuje. Odmowa uznania legitymacji czynnej powódki do wystąpienia w przedmiocie jej praw i obowiązków związanych z produktem „ ” byłaby zatem sprzeczna z rzeczywistą treścią stosunku prawnego, a jednocześnie pozbawiłaby powódkę możliwości skutecznej obrony swych praw.

Następnie Sąd Rejonowy wskazał, że na skutek działań pracownika J S powodowie posiadli mylnie wyobrażenie odnośnie obowiązków spoczywających na nich w razie wyrażenia woli zawarcia kredytu hipotecznego na warunkach przez niego przedstawionych, jak również co do korzyści i przysługiwania im praw z tytułu posiadania produktu .

Sąd Rejonowy podniósł, że J S błędnie zapewnił powodów, iż produkt przyniesie im korzyści finansowe, marginalizując ryzyko związane z przystąpieniem do tego ubezpieczenia. Zapewniał on, że powodowie po upływie 15 lat obowiązywania umowy będą mogli swobodnie dysponować zgromadzonymi środkami i przeznaczyć je bądź na wcześniejszą spłatę kredytu, bądź na dowolnie wybrany cel, co nie było prawdą. Na żadnym etapie rozmów J S : nie wskazał powodom, że na skutek umowy cesji z Bankiem prawa przysługujące K : K z tytułu przystąpienia do umowy

ubezpieczenia zostaną przeniesione na w/w bank, który zostanie dysponentem środków zgromadzonych na posiadanej przez powódkę polisie.

J: S : zapewniał nadto powodów, że zgodnie z wytycznymi analityka

Bank powodowie mają możliwość uzyskania kredytu jedynie w przypadku jednoczesnego zawarcia dodatkowych umów ubezpieczenia, w tym umowy z „ ” oraz dodatkowej umowy pożyczki, z której środki miały być przeznaczone na pokrycie składek rzeczonych produktów ubezpieczeniowych. Tymczasem zawarcie umowy ubezpieczenia z nie stanowiło w rzeczywistości warunku koniecznego do uzyskania kredytu, a jedynie stanowiło podstawę do obniżenia marży kredytu. Sąd Rejonowy wskazał przy tym, iż w toku postępowania pozwani nie wykazali, by na skutek przystąpienia do produktu powodowie mieli korzystniejsze warunki umowy kredytu, albowiem na żadnym etapie rozmów z przedstawicielem : powodów, nie informowano o konieczności jej zapłacenia. Prowizja w wysokości 3,95% naliczana była przy tym jedynie od kwoty kredytu, zaś koszt ubezpieczeń wynosił 3,25% kwoty brutto, która uwzględniała nie tylko wartość kredytu, ale i pożyczki oraz pozostałych ubezpieczeń.

Z powyższych przyczyn Sąd Rejonowy uznał, że działania J: S: stanowiły nieuczciwe praktyki rynkowe w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, zgodnie z którym praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu. Zgodnie z brzmieniem ust. 2 art. 12 za nieuczciwą praktykę rynkową uznaje się w szczególności praktykę rynkową wprowadzającą w błąd oraz agresywną praktykę rynkową, a także stosowanie sprzecznego z prawem kodeksu dobrych praktyk. Art. 5 ust. 1 ustawy wskazuje zaś, że praktykę rynkową uznaje się za działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął. Owo zniekształcenie procesu decyzyjnego konsumenta, w przypadku praktyk wprowadzających w błąd przez działanie, polega natomiast głównie na podawaniu fałszywych lub mylących informacji dotyczących produktu lub sposobu jego prezentacji albo wprowadzenia na rynek.

Sąd Rejonowy podniósł, że wskazanie powodom, iż przystąpienie do produktu jest warunkiem koniecznym uzyskania kredytu hipotecznego, a także zapewnienie ich, że po 15 latach będą mogli swobodnie dysponować zgromadzonymi środkami oraz pominięcie kwestii ewentualnych strat związanych z uczestnictwem w ..., implikowało po stronie powodów mylne wyobrażenie o warunkach umowy. Przyczynę powyższego stanowiły działania przedstawiciela J: S ..., który przedmiotowe informacje przedstawił w sposób wybiórczy oraz niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy. Powódka zaś posiadając pełnię wiedzy we wskazanym zakresie nigdy nie przystąpiłaby do produktu „ ... ”.

Zdaniem Sądu Rejonowego zasadne jest również uznanie, iż powodowie zostali wprowadzeni w błąd co do produktu ... i był to błąd istotny w rozumieniu art. 84 § 2 k.c. Powodowie powzięli bowiem mylne wyobrażenie odnośnie warunków umowy, a znając faktyczną sytuację powódka nigdy nie przystąpiłaby do produktu O błędzie powodowie dowiedzieli się w czerwcu 2013 r., kiedy to na skutek powzięcia wątpliwości co do produktu ... nawiązali kontakt z radcą prawnym, a następnie pismem z dnia 8 lipca 2013 r. zwrócili się o poprawnych moc do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych w postaci wyrażenia zgody na objęcie ochroną ubezpieczeniową w ramach produktu , ... ' zostało złożone przez powódkę w piśmie nadanym dnia 3 czerwca 2014 r., doręczonym ... : S.A. w dniu 4 czerwca 2014 r., zaś ... w dniu kolejnym. Tym samym Sąd I instancji uznał, że powódka dochowała rocznego terminu do uchylenia się od skutków prawnych złożonego oświadczenia, o którym mowa w art. 88 § 1 k.c.

W konsekwencji powyższych rozważań Sąd Rejonowy wskazał, iż zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym w razie dokonania nieuczciwej praktyki rynkowej konsument, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, w szczególności żądania unieważnienia umowy z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń oraz zwrotu przez przedsiębiorcę kosztów związanych z nabyciem produktu. Zdaniem Sądu Rejonowego w świetle ustalonego stanu faktycznego unieważnienie umowy było w pełni uzasadnione, nie tylko wobec zastosowania nieuczciwych praktyk rynkowych, ale również wobec uchylenia się przez powódkę od skutków wyrażenia zgody na przystąpienie do ubezpieczenia.

Dodatkowo, w ocenie Sądu Rejonowego, nieważność umowy ubezpieczenia wynika z braku spełniania przesłanek określonych w art. 829 § 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. Deklaracja przystąpienia nie zawiera bowiem wskazania w sposób jednoznaczny wysokości sumy ubezpieczenia. W ustępie 3 i 4 rozdziału 10 warunków ubezpieczenia wskazano jedynie podstawę ustalenia wysokości świadczenia należnego zarówno w razie zgonu, jak również dożycia w postaci iloczynu, którego elementem była ilość jednostek uczestnictwa w funduszu w chwili ustania okresu ubezpieczenia. Tym samym do chwili zaistnienia zdarzenia ubezpieczeniowego, ubezpieczony nie miał świadomości odnośnie wysokości należnego mu świadczenia, a więc umowę należało uznać za sprzeczną z prawem.

Na mocy przywołanego art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, zdaniem Sądu Rejonowego, zasadnym było również zasądzenie odszkodowania z tytułu stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych związanych z nakłonieniem powódki do nabycia produktu „...”. Jego wysokość odpowiada wysokości składek uiszczonych przez powódkę bezpośrednio na rachunek bankowy ubezpieczyciela tj. Towarzystwa „...” wobec czego żądanie zapłaty zostało uwzględnione właśnie w stosunku do tego pozwanego.

2. Umowa cesji praw z umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie „...”

Wobec stwierdzenia nieważności umowy ubezpieczenia opartego na produkcie „...” w stosunku do K „...” Sąd Rejonowy wskazał, iż tym samym nie sposób uznać by powódka posiadała jakiegokolwiek prawa z tej umowy, które mogłaby zbyć na rzecz podmiotu trzeciego. Tym samym w ocenie Sądu I instancji w pełni uzasadnionym jest stwierdzenie nieważności na podstawie art. 58 § 1 k.c. umowy zawartej przez K „...” z Bank S.A. w dniu 16 grudnia 2010r. w przedmiocie cesji praw z umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym dla klientów „S.A. „...”.

3. Umowa pożyczki z dnia 7 października 2010 r. nr ...

W ocenie Sądu Rejonowego zawarcie umowy pożyczki przeznaczonej na pokrycie kosztów ubezpieczenia życie „...”, nastąpiło w wyniku zastosowania przez nieuczciwych praktyk rynkowych w rozumieniu art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. To bowiem nieprawdziwe informacje przekazywane powodowi przez J „S...”, który wskazywał, że zawarcie umowy pożyczki jest

warunkiem niezbędnym do zawarcia umowy kredytu hipotecznego stały się podstawą podjęcia przez powodów pozytywnej decyzji o zawarciu tej umowy. Już ta okoliczność stanowi, zdaniem Sądu Rejonowego, podstawę żądania unieważnienia umowy.

Przedstawiona przez powodów argumentacja nie może jednakże stanowić skutecznej podstawy dla żądania uchylecia się od skutków złożonego oświadczenia woli pod wpływem błędu. Zauważyć bowiem należy, że pracownik pośrednika w sposób niezgodny z prawdą wskazał powodom, że zawarcie umowy pożyczki jest niezbędne do uzyskania przez nich kredytu hipotecznego. Nie sposób zatem stwierdzić, aby była to okoliczność dotycząca treści czynności prawnej w postaci zawarcia umowy pożyczki. Informacje przedstawiane przez J S dotyczyły wszak treści czynności prawnej w postaci umowy kredytu hipotecznego, którego warunkiem koniecznym miało być również zawarcie umowy pożyczki. Zauważyć należy, że zawierając umowę pożyczki powodowie posiadali pełną wiedzę zarówno odnośnie jej kwoty, oprocentowania, okresu spłaty, jak również celu pożyczki. Wszystkie te informacje zostały również sprecyzowane w podpisanych przez nich dokumentach. Brak zatem jakichkolwiek podstaw, aby powyższe okoliczności stanowiły błąd istotny w rozumieniu art. 84 § 1 k.c.

Sąd Rejonowy wskazał nadto, że : pośrednicząc w zawarciu umowy pożyczki z powodami nie był ku temu w żaden sposób umocowany, albowiem zarówno w samej umowie agencyjnej, jak i w zawartych do niej aneksach brak jest mowy o upoważnieniu agenta do zawierania umów pożyczki. Tym samym nieważności umowy, o której mowa w art. 58 § 1 k.c. należy również upatrywać w zawarciu pożyczki przez osobę nieupoważnioną.

Wobec stwierdzenia nieważności umowy pożyczki z dnia 7 października 2010 r. Sąd Rejonowy uznał, iż : Bank S.A. powinien zwrócić powodom wszelkie wydatki poniesione przez nich na poczet jej spłaty w wysokości 12.543,75 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia zgłoszenia żądania do dnia zapłaty. Jako podstawę zasądzenia przedmiotowej kwoty Sąd Rejonowy wskazał art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c.

4. Umowa grupowego ubezpieczenia ochrony prawnej tytułu prawnego do nieruchomości oraz ekspektatywy

Umowa grupowego ubezpieczenia ochrony prawnej tytułu prawnego do nieruchomości oraz ekspektatywy z dnia 4 lutego 2010 r. została zawarta przez powodów na okres 12 miesięcy, wobec czego już w dacie wniesienia powództwa jej postanowienia nie obowiązywały. Co za tym idzie, w ocenie Sądu Rejonowego, nie istniał stosunek prawny, którego powodowie mogliby domagać się stwierdzenia nieważności. Unieważnienie prowadzi bowiem do zakończenia stosunku prawnego, który w tym wypadku ustał już w chwili wniesienia pozwu.

Pomimo tego, zdaniem Sądu Rejonowego należało przyjąć, iż proces zawarcia umowy grupowego ubezpieczenia ochrony prawnej tytułu prawnego do nieruchomości oraz ekspektatywy obarczony był uchybieniami stanowiącymi przesłanki „nieważnościowe” w rozumieniu wskazanych powyżej regulacji prawnych w zakresie nieuczciwych praktyk rynkowych, tj. w myśl art. 5 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Zgodnie bowiem z twierdzeniami powodów na pytanie o ubezpieczenie tytułu prawnego do lokalu uzyskali oni od J S informację, że ubezpieczenie to ochroni ich na wypadek nie wywiązania się dewelopera z umowy. Tymczasem, w chwili zawarcia rzeczonyj umowy, budynek w którym usytuowane było mieszkanie które chcieli kupić już stał, co w ocenie Sądu Rejonowego, stanowi podstawę do uznania, że ubezpieczenie w powyższym zakresie było zbędne. Doradca został o tym fakcie poinformowany, jednakże pomimo tego nadal wskazywał, że zawarcie również tego ubezpieczenia jest konieczne w celu uzyskania kredytu hipotecznego.

Sąd Rejonowy wskazał nadto, że przedmiotowa umowa została zawarta za pośrednictwem nieuprawnionego do tego podmiotu tj. Bank, co stanowiło obejście art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym, zgodnie z którym pośrednictwo ubezpieczeniowe jest wykonywane wyłącznie przez agentów ubezpieczeniowych lub brokerów ubezpieczeniowych i jako takie spełnia przesłankę nieważności z art. 58 § 1 k.c. Wprawdzie z treści umowy wynika, że bank zawarł ją w imieniu własnym, jednakże zdaniem Sądu Rejonowego, działał on jako swoisty „dystrybutor” ubezpieczenia oferowanego osobom trzecim przez Towarzystwo .

Bank wykonywał bowiem jedynie czynności faktyczne polegające na doprowadzeniu do przystąpienia osób trzecich, w tym wypadku powodów, do przystąpienia do umowy ubezpieczenia oferowanego przez Towarzystwo . Bank nie uiszczal samodzielnie składek na ubezpieczenie, a jedynie przekazywał składki, do których uiszczania na jego rzecz byli zobowiązani ubezpieczeni.

Na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. Bank S.A., jako podmiot który pobierał bezpośrednio od powodów składki na ubezpieczenie, został zobowiązany do zwrotu na rzecz powodów dokonanych przez nich wpłat na poczet składek ubezpieczeniowych z tytułu ubezpieczenia ochrony tytułu prawnego do lokalu wraz z odsetkami.

5. Umowa kredytu hipotecznego

Powodowie wystąpili z żądaniem unieważnienia umowy preferencyjnego Kredytu Hipotecznego „I” nr I zawartej pomiędzy powodami, a Bank S.A. w W w dniu 7 października 2010 r. w zakresie jej pkt A. V. 2 Część szczególna umowy. Zabezpieczenia Splaty. Kredyt. Cesja Praw z Produktu Inwestycyjnego. Sąd Rejonowy uznał za zasadne w tym zakresie żądanie powodów oparte na treści art. 189 k.p.c.

Sąd Rejonowy podniósł, że uzasadnionym był zarzut wprowadzenia powodów w błąd w zakresie konieczności przystąpienia do umowy opartej na produkcie „” oraz przelania przysługującym powodom z tego tytułu praw na rzecz Bank S.A. w celu uzyskania kredytu hipotecznego. Zastosowanie w tym zakresie mają rozważania poczynione przy analizie umowy ubezpieczenia na życie i dożycie w kontekście spełnienia przesłanek z art. 88 k.c. w zw. z art. 84 § 1 k.c.

Ponadto, Sąd Rejonowy podkreślił, że w żaden sposób nie wykazano, aby powodowie mieli prawo wyboru pomiędzy przystąpieniem do produktu „”, a koniecznością ponoszenia wyższej marży z tytułu udzielonego na ich rzecz kredytu. Powódka przystąpiła do produktu „”, bowiem zgodnie z zapewnieniami J. S: było to niezbędne dla uzyskania kredytu. Nie wykazano również, by z przystąpieniem do produktu i oraz przeniesieniem na rzecz Bank przysługujących z tego tytułu praw, powodowie otrzymali korzystniejsze warunki kredytowania.

Sąd I instancji wskazał, że powodowie zostali zapewnieni przez J: S, że przedstawiona im oferta kredytowa jest najlepsza na rynku. Tymczasem wątpliwość odnośnie motywacji pośrednika odnośnie doboru przedstawionych powodom ofert, budzi fakt, że Bank S.A. oraz S.A. należą do jednej grupy kapitałowej, zaś na podstawie umowy łączącej go ze wskazanym bankiem otrzymywał określoną prowizję, co zdaniem Sądu I instancji rzutuje nie tylko na ocenę profesjonalizmu pośrednika,

ale również jego niezależności, które to kryterium determinowało po stronie powodów wybór skorzystania z usług

Sąd Rejonowy wskazał nadto, że przy pośredniczeniu przy przystąpieniu powódki zarówno do produktu (jak również pozostałych produktów ubezpieczeniowych),

S.A. występowała de facto w roli pośrednika ubezpieczeniowego. Tymczasem zgodnie z treścią art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym agentem ubezpieczeniowym może być przedsiębiorca wykonujący działalność agencyjną na podstawie umowy agencyjnej zawartej z zakładem ubezpieczeń i wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych. W sprawie w żaden sposób nie wykazano, aby : działał w oparciu o umowę agencyjną upoważniającą spółkę również do działania w charakterze agenta ubezpieczeniowego. Powyższe implikuje uznanie powyższego działania jako sprzeczne z art. 7 ust. 1 ww. ustawy, a zatem podjęta w ten sposób czynność jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c.

Sąd I instancji podkreślił również pełną zasadność zarzutów powodów odnośnie nie wskazania w warunkach umowy ubezpieczenia opartej na produkcie w sposób ścisły kwoty należnej ubezpieczonemu w razie zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego i możliwość uznania za nieważną umowy także na tej podstawie. Wobec zaś nieważności umowy ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym dla klientów : S.A. „ ”, za nieważne należało uznać postanowienia umowy preferencyjnego kredytu hipotecznego „ ” nr | w części dotyczącej zabezpieczenia poprzez dokonanie cesji praw przysługujących powódce z ubezpieczenia opartego na produkcie „ ”. Wobec bowiem stwierdzenia nieważności umowy, z której prawa miały być przedmiotem umowy cesji, brak po stronie powódki jakichkolwiek praw z tego tytułu, które mogłaby przenieść na rzecz banku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelacje od powyższego rozstrzygnięcia wnieśli: Bank S. A.,
S.A. oraz Towarzystwo S.A.

Bank S. A. zaskarżyła wyrok w części dotyczącej punkty III, IV, V, VI, VII, IX, X wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w tej części oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu. Zaskarżonemu przeczeniu zarzucono:

1. naruszenie przepisów postępowania tj.:

- a. art. 233 §. 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegające na:
- błędnym ustaleniu, że zawarcie Umowy preferencyjnego kredytu hipotecznego w ramach rządowego programu „I” uzależniane było przez Pozwanego 1 od jednoczesnego podpisania Umowy pożyczki,
 - błędnym ustaleniu, że w toku postępowania w żaden sposób nie wykazano, aby wraz z przystąpieniem do ubezpieczenia „I” oraz przeniesienia na rzecz Pozwanego Banku przysługujących z tego tytułu praw, Powodowie otrzymali korzystniejsze warunki kredytowania oraz, że Powodowie mieli prawo wyboru pomiędzy wyższą marżą z tytułu udzielonego im kredytu,
 - niedaniu wiary zeznaniom świadka J S, że nie uzależniał zawarcia umowy kredytowej od zawarcia innych umów,
 - błędnym ustaleniu, że J: S: po przedstawieniu Powódce oferty kredytowej Pozwanego 1 nie poinformował jej o konieczności dokonania cesji praw z ubezpieczenia „I”,
 - poczynieniu ustaleń sprzecznych z doświadczeniem życiowym i zasadami logicznego rozumowania, polegających na uznaniu za wiarygodne zapewnień Powodów, że byli oni gotowi sfinansować wykup produktu ubezpieczeniowego „I” z własnych środków,
 - błędnym ustaleniu, że Umowa pożyczki z dnia 7 października 2010 r. nr [] została zawarta w imieniu Pozwanego Banku przez osoby reprezentujące Pozwanego 2 - [] S.A. podczas, gdy z w rzeczywistości pod Umową pożyczki widnieją podpisy pełnomocników pozwanego,
- b. art. 321 k.p.c. w zw. z art. 187 §1 k.p.c. poprzez dokonanie kwalifikacji prawnej ustalonego stanu faktycznego z innej podstawy prawnej niż wskazywana przez powodów, tj. ustalenie nieważności Umowy pożyczki z dnia 7 października 2010 r. z uwagi na fakt, iż [] S.A. nie był umocowany do zawierania tego typu umów w imieniu Pozwanego Banku,
- c. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. poprzez sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego poczynienie istotnych ustaleń faktycznych przede wszystkim w oparciu o zeznania powodów, mimo iż dowód ten jest jedynie dowodem subsydiarnym;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- a. art. 12 ust 4 ustawy z dnia 23 lipca o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym w zw. z art. 4 oraz art. 5 ust 2 pkt. 1 w/w ustawy, poprzez bezpodstawne przyjęcie, iż działania pracownika S.A. J: S mogły stanowić praktykę rynkową w rozumieniu art. 5 ust 2 pkt. 1 ww. ustawy, podczas gdy zgodnie z brzmieniem art. 2 ustawy za nieuczciwą praktykę rynkową może być uznane jedynie działanie przedsiębiorcy, które nosi cechy świadczące o tym, iż jest to metoda postępowania danego przedsiębiorcy, a więc za praktykę nie mogą być uznane działania, które noszą charakter jednorazowego uchybienia przedsiębiorcy w relacji z jednym konsumentem;
- b. art. 103 §1 k.c. w zw. z art. 58 §1 i art. 6 a-d ustawy Prawo bankowe przez błędną wykładnię tych przepisów polegającą na przyjęciu, że ważność umowy pożyczki zawartej bez umocowania lub z przekroczeniem jego zakresu nie jest czynnością niezupełną (negotium claudicans), której ważność zależy od potwierdzenia przez Bank, ale jest czynnością nieważną z mocy prawa (art. 58 §1 k.c.),
- c. art. 12 ust. 1 pkt. 4) w zw. z art. 5 ust 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym poprzez uznanie, że przepis ten może stanowić podstawę do częściowego unieważnienia Umowy kredytu, tj. wyłącznie postanowienia zawartego w pkt. A V. 2. Części szczególnej umowy Zabezpieczenie Spłaty Kredytu. Cesja Praw z Produktu Inwestycyjnego , podczas gdy z brzmienia tego przepisy wynika, że unieważnienie musi dotyczyć całej umowy i być połączone ze wzajemnych zwrotów świadczeń,
- d. art. 2 ust. 1 ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym poprzez jego niewłaściwe zastosowanie skutkujące uznaniem, że Umowa grupowego ubezpieczenia ochrony prawnej tytułu prawnego do nieruchomości oraz ekspektatywy zawarta pomiędzy Bank S.A. a Towarzystwem S.A. została zawarta w celu obejścia ww. przepisu, podczas gdy w sprawie zachodził przypadek umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek uregulowanej w art. 808 Kodeksu cywilnego, w której skarżący nie działał jako pośrednik ale ubezpieczający,
- e. art. 2 ust. 8 w zw. z art. 4 ust. 1 oraz art. 5 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym poprzez uznanie, że niezapoznanie się przez powodów z treścią decyzji kredytowej, w tym z warunkiem przewidującym konieczność ustanowienia zabezpieczenia w postaci cesji wierzytelności wynikających

- z produktu ubezpieczeniowego „ ” mieści się w definicji „przeciętnego konsumenta” i tym samym uznanie, że działanie pozwanego 1 w istotny sposób zniekształciło ich zachowanie rynkowe, co spowodowało podjęcie przez Powodów decyzji dotyczącej Umowy pożyczki, której inaczej by nie podjęli gdyby wiedzieli o tym, że w wyniku cesji przeniosą prawa z finansowanych ubezpieczeń na pozwanego bank,
- f. art. 405 k.c. w zw. z art. 410 §2 k.c., 808 §1 k.c. i art. 813 §1 k.c. polegające na jego błędnym zastosowaniu prowadzącym do przyjęcia, że skarżący stał się „pośrednio wzbogacony” poprzez dokonanie wpłaty kwoty składki ubezpieczeniowej na rzecz , podczas gdy w rzeczywistości pozwany z tego tytułu nie odniósł żadnej korzyści w rozumieniu art. 405 k.c., a jedynymi wzbogaconymi byli Powodowie, którzy uzyskali świadczenie w postaci objęcia należącej do nich nieruchomości ich ochroną ubezpieczeniową i towarzystwo ubezpieczeń, które uzyskało środki w wysokości składki ubezpieczeniowej.

S.A. zaskarżyła wyrok w części obejmującej punkty I, II, III, IV, V, VI, VII, XI wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje. Zaskarżonemu przeczeniu zarzucono:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego tj.:
 - a. art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej, sprzecznej z doświadczeniem życiowym oraz zasadami logicznego rozumowania oceny dowodów, w szczególności poprzez niesłuszne obdarzenie walorem wiarygodności zeznań powodów, a następnie ustalenie, że:
 - powodowie przy zawieraniu umów objętych niniejszym postępowaniem opierali się wyłącznie na zapewnieniach J. S. , a w konsekwencji przyjęcie, że przy zawieraniu umów nie zapoznali się z ich treścią i nie mieli świadomości, że warunkiem zawarcia umowy kredytowej jest zabezpieczenie spłaty kredytu poprzez cesję praw z umowy ubezpieczenia ,
 - powodowie byli gotowi przeznaczyć część swoich oszczędności na pokrycie składek ubezpieczeniowych, podczas gdy bardziej prawdopodobnym jest ustalenie, że powodowie nie chcieli angażować swoich środków na pokrycie w/w składek i dlatego skorzystali z oferty banku, tj. umożliwiającej zysk inwestycji

- powodowie dowiedzieli się że: (1) kredyt, o który wnioskowali powodowie można było zaciągnąć w Banku S.A. bez dodatkowych umów na inne produkty ubezpieczeniowe lub finansowe, (2) środki potrzebne na zawarcie umów ubezpieczenia mogły pochodzić ze środków własnych klienta lub z kredytu, (3) ubezpieczenie od pożaru było jedynym obowiązkowym ubezpieczeniem, (4) zamiast umów ubezpieczenia powodowie mogli zawrzeć umowę kredytu o wyższej marży, (5) byli zobowiązani do zawarcia umowy cesji praw i obowiązków z ubezpieczenia na rzecz Banku dopiero w po złożeniu zeznań przez świadka M O podczas, gdy informacje te były przekazywane powodom przez J S , co więcej wynikają one wprost z treści decyzji kredytowej oraz treści umowy kredytowej, a w konsekwencji błąd w ustaleniach faktycznych, iż (1) powodowie dowiedzieli się o w/w okolicznościach dopiero w czerwcu 2013 roku lub 22 kwietnia 2016 roku i od tych dat należy liczyć rozpoczęcie biegu terminu na złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu, (2) pozwana dopuściła się względem powodów nieuczciwych praktyk rynkowych, tj. wprowadziła powodów w błąd co do warunków zawarcia umowy kredytowej, w zakresie możliwości swobodnego dysponowania środkami zgromadzonymi na rachunku ubezpieczeniowych ,
- powodowie mając świadomość o niemożności wypłaty środków z ubezpieczenia , nigdy nie skorzystaliby z tego produktu oraz posiadając wiedzę o braku konieczności zawarcia umowy ubezpieczenia tytułu prawnego do lokali nie zdecydowałiby się na zawarcie tej umowy i byłiby zdecydowani ponieść wyższe koszty prowizji i marży, a w konsekwencji błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że powodowie nie mieli świadomości, że cesja praw i obowiązków z ubezpieczenia stanowi zabezpieczenie spłaty kredytu i pożyczki i będą mieli ograniczone prawo do dysponowania tymi prawami do czasu spłaty kredytu i pożyczki oraz, że mając świadomość w/w okoliczności nie skorzystaliby z tego produktu,
- J: S: (1) w trakcie spotkań z powodami nie posługiwał się prezentacją sprzedażową, (2) nie przedstawił powodom alternatywnej możliwości zawarcia umowy kredytu, tj. po przez zapłatę wyższej prowizji zamiast zawarcia umów ubezpieczenia, (3) wskazał, że odmowa skorzystania z produktów dodatkowych, w tym produktu będzie skutkować odmowną decyzją kredytową, a w konsekwencji błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, za prawdziwe wskazanych wyżej okoliczności;

2. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a. art. 60 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie:

- co do umowy kredytowej oraz cesji praw z umowy ubezpieczenia i nieuzasadnione przyjęcie, że po cesji praw dysponentem środków z funduszy stał się bank i po upływie okresu ubezpieczenia powodowie nie będą mogli swobodnie dysponować kwotą zgromadzoną na rachunku, podczas gdy cesja miała jedynie charakter zabezpieczenia płatności kredytu i pożyczki tj. w przypadku realizowania warunków umowy kredytowej nie istniała możliwość skorzystania przez bank z cedowanych na bank praw z ubezpieczenia, zaś po spłacie wierzytelności, które ubezpieczenie zabezpieczało powodowie mieli prawo do dowolnego dysponowania środkami zgromadzonymi na ww. rachunku,
- co do umowy agencyjnej pomiędzy S.A. oraz Bank S.A. i nieuzasadnione przyjęcie, że S.A. nie był uprawniony do zawierania jako agent Bank S.A. umów pożyczek, podczas gdy zgodna wola stron wyrażona w umowie oraz akceptowania oraz realizowana przez strony umowy praktyka wskazywała na prawo S.A. do zawierania w imieniu Bank S.A. także umów pożyczek,

b. art. 4 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym i nieuzasadnione przyjęcie, że działalność stanowiło nieuczciwą praktykę rynkową, podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że nie sposób przyjąć by działanie J. S. było sprzeczne z dobrymi obyczajami i mogło zniekształcić decyzję powodów co do wyboru formy kredytowania inwestycji mieszkaniowej,

c. art. 2 pkt 8 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie tj. przyjęcie nieadekwatnego modelu przeciętnego konsumenta, skutkujące uznaniem, że działanie wprowadziło w błąd powodów,

d. art. 84 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na:

- ustaleniu, że powodowie skutecznie uchylili się od swojego oświadczenia woli wyrażonego w deklaracji przystąpienia, podczas, gdy zarówno oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu z dnia 24 maja 2014 roku, jak i z dnia 22 kwietnia 2016 roku złożone zostały po upływie rocznego terminu, gdyż już od chwili zawarcia umów powodowie mieli

możliwość zapoznania się z treścią umów, mogli w tym zakresie skorzystać także z pomocy prawników, czego nie uczynili, a więc termin na złożenie oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu mogło być złożone najpóźniej rok po zawarciu umów,

- niewskazaniu, o którego momentu w niniejszej sprawie rozpoczął się bieg terminu na złożenie oświadczenia woli o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu, mimo, że w niniejszej sprawie powodowie składali przedmiotowe oświadczenia dwukrotnie, zaś Sąd uznał, że w obu przypadkach oświadczenia zostały złożone w ustawowym terminie.

Towarzystwo S.A. we W zaskarżyło wyrok
w części objętej pkt I, II i XI wnosząc o jego zmianę i oddalenie powództwa skierowanego przeciwko pozwanemu w całości oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego mających istotny wpływ na wynik sprawy tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnej oceny materiału dowodowego i na skutek tego ustalenie, że powódka została wprowadzona w błąd co do istotnego elementu treści czynności prawnej, a także iż przystąpiła ona do ubezpieczenia na skutek nieuczciwych praktyk rynkowych pozwanego Towarzystwa,
2. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez:
 - a. błędne zastosowanie art. 5 ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, chociaż ustalenia faktyczne nie wskazują na jakąkolwiek praktykę rynkową stosowaną przez skarżącego w związku z przystąpieniem powódki do ubezpieczenia,
 - b. błędną wykładnię art. 805 k.c. w zw. z art. 829 § 2 k.c. przez przyjęcie, że suma ubezpieczenia w ubezpieczeniu na życie musi być oznaczona jako konkretna kwota,
 - c. błędną wykładnię art. 58 k.c. w zw. z art. 829 § 2 k.c. poprzez uznanie, że umowa ubezpieczenia do której przystąpiła powódka jest nieważna z powodu braku określenia sumy ubezpieczenia,
 - d. błędną wykładnię art. 84 § 1 k.c. przez przyjęcie, że powódka działała pod wpływem błędu, podczas gdy nie zostały spełnione przesłanki zastosowania tego przepisu i uznanie, że rzekomy błąd powódki został wywołany przez pozwane Towarzystwo

Ubezpieczeń,

- e. błędną wykładnię art. 88 k.c. polegającą na przyjęciu, że powódka nie uchybiła terminowi do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu.

Rozpoznając apelację Sąd Okręgowy w Warszawie powziął wątpliwości wyrażone w sentencji niniejszego postanowienia.

Uchwalenie ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym nastąpiło w wyniku wdrożenia do polskiego systemu prawnego dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym (...). Dyrektywa ta pozostawiła państwom członkowskim swobodę w kształtowaniu środków prawnych, mających służyć zwalczaniu nieuczciwych praktyk rynkowych, wskazując jedynie w art. 11, że środki te mają być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające. Implementując przedmiotową dyrektywę polski ustawodawca zdecydował się zatem wprowadzić instrumenty indywidualnej ochrony konsumenta, nieprzewidziane w jej ramach.

W art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (dalej: upnpr) został zamieszczony katalog roszczeń przysługujących konsumentowi w przypadku zastosowania wobec niego nieuczciwej praktyki rynkowej i naruszenia jego interesu. Zgodnie z tym przepisem w razie dokonania nieuczciwej praktyki rynkowej konsument może żądać: (1) zaniechania tej praktyki, (2) usunięcia skutków tej praktyki, (3) złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, (4) naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, w szczególności żądania unieważnienia umowy z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń oraz zwrotu przez przedsiębiorcę kosztów związanych z nabyciem produktu, (5) zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na określony cel społeczny związany ze wspieraniem kultury polskiej, ochroną dziedzictwa narodowego lub ochroną konsumentów.

Mając na uwadze podstawę zgłoszonych przez powodów roszczeń dla prawidłowego rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy niezbędnym jest przeprowadzenie analizy charakteru roszczenia o naprawienie szkody, o którym mowa w art. 12 ust. 4 upnpr. Niezrozumiała jest bowiem relacja pomiędzy naprawieniem szkody na zasadach ogólnych i szczególną regulacją

polegającą na unieważnieniu umowy wraz z wzajemnymi rozliczeniami stron (J. S. , A. T *Implementacja dyrektywy 2005/09/WE o zwalczaniu nieuczciwych praktyk handlowych do prawa polskiego*, Monitor prawniczy 20/2007). Wobec niejasności z tym związanych w doktrynie zarysowały się dwa odmienne stanowiska. Według pierwszego, ustawodawca wprowadził w tym przepisie dwa odrębne instrumenty tj. roszczenie odszkodowawcze oraz uprawnienie do żądania unieważnienia umowy. Drugi wskazuje, że unieważnienie umowy stanowi formę przywrócenia stanu poprzedniego, co za tym idzie stanowi swoiste roszczenie odszkodowawcze.

Pierwszy z zaprezentowanych poglądów podzielają M. G (*Wadliwość umów konsumenckich w świetle przepisów o nieuczciwych praktykach rynkowych*, PiP 7/2009) oraz A. M (*Przeciwdziałanie nieuczciwym praktykom rynkowym. Komentarz*, Kraków 2008, Legalis). Zdaniem M. Gr dokonując wykładni art. 12 ust. 4 upnpr należy pomijać użyte w nim sformułowanie „w szczególności”, co pozwoli na wyodrębnienie roszczenia o unieważnienie umowy, jako kolejnej postaci nieważności względnej. W przeciwnym razie powstaje nowy, nieznaný doktrynie reżim odpowiedzialności łączący w sobie elementy naprawienia szkody i bezpodstawnego wzbogacenia, a mający postać prawa podmiotowego o charakterze kształtującym. M. G wskazuje, że wobec skierowania w tym przepisie woli ustawodawcy na ochronę indywidualnego interesu konsumenta, uznać należy, że chodzi w nim o tzw. nieważność względną. Na skutek unieważnienia umowy miałaby być ona zatem traktowana jako niezawarta, a orzeczenie sądu miałoby charakter konstytutywny. Podstawę zwrotu świadczeń stanowić będą przy tym przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Z kolei A. M także uznając, iż będący przedmiotem rozważań przepis kreuje dwa odrębne od siebie roszczenia, wskazuje, że stosowanie omawianego przepisu jest problematyczne z tego powodu, iż w ustawie brakuje materialnoprawnego przepisu na wzór art. 9 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowiącego o tym, iż czynności prawne będące przejawem nadużywania pozycji dominującej są w całości lub w odpowiedniej części nieważne. Zdaniem komentatora podstawą nieważności, o której mowa w tym przepisie może być norma art. 58 k.c. Przepis ten nie zawsze jednak znajdzie zastosowanie, gdyż sama czynność prawna towarzysząca nieuczciwej praktyce rynkowej może być zgodna z prawem. W takim przypadku konsument może domagać się ustalenia nieważności umowy, jednakże tylko wówczas jeżeli nieważność tej umowy wynika z innego przepisu prawa,

np. wtedy gdy umowa zostaje zawarta pod wpływem nieuczciwej praktyki rynkowej wyłączającej świadome lub swobodne wyrażenie woli przez konsumenta.

Zwolennicy drugiego ujęcia rozumienia przepisu art. 12 ust. 4 upnpr, wskazują, że roszczenie o unieważnienie umowy stanowi nowy typ roszczenia odszkodowawczego, którego celem jest doprowadzenie do analogicznego stanu rzeczy, jak gdyby czynność dokonana przez konsumenta pod wpływem nieuczciwej praktyki rynkowej w ogóle nie doszła do skutku. Roszczenie to obejmuje zatem zniweczenie umowy i zwrot poniesionych w związku z jej zawarciem kosztów jak przy culpa in contrahendo. Stanowisko takie podzielają w szczególności M. S. (Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Komentarz, wyd. Oficyna, 2008) oraz I. O. (Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Komentarz, LexisNexis, 2013). Według tych autorek naprawienie szkody wyrządzonej konsumentowi przez stosowaną praktykę rynkową może zatem przejawiać się jako: 1) naprawienie szkody na zasadach ogólnych (mieszczące się w ramach roszczenia o naprawienie wyrządzonej szkody) oraz 2) szczególna postać naprawienia szkody w postaci żądania unieważnienia umowy wraz z dokonaniem wzajemnych rozliczeń pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem.

Mając na uwadze powyższe poglądy doktryny analizując treść art. 12 ust. 4 upnpr w świetle żądań powodów zgłoszonych w pozwie Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności powziął wątpliwość czy unieważnienie umowy możliwe jest jedynie na podstawie innych powszechnie obowiązujących przepisów w zw. z art. 58 k.c. czy też unieważnienie umowy mieści się w roszczeniach odszkodowawczych i do jego orzeczenia wystarczające jest zaistnienie nieuczciwej praktyki rynkowej, wystąpienie szkody oraz związku przyczynowego pomiędzy szkodą o praktyką. Odpowiedź na powyższe pytanie jest o tyle istotna, że w zależności od przyjętego wariantu, inny będzie zakres badania przesłanek pozwalających na unieważnienie umowy.

Jeśli bowiem uznać, że nieważność umowy można stwierdzić, z powodu samego jej zawarcia na skutek stosowania nieuczciwej praktyki rynkowej, badaniu podlegać będą jedynie okoliczności związane z jej zawarciem, w celu ustalenia czy działania przedsiębiorcy wypełniły dyspozycję art. 5 ust. 1 upnpr. W tej sytuacji objęcie konsumenta ochroną i stwierdzenie nieważności umowy możliwe będzie bez badania czy czynności prawne dokonane pod wpływem nieuczciwej praktyki rynkowej można uznać za nieważne w świetle przesłanek z art. 58 k.c. w zw. z innymi przepisami prawa. Podobnie nie zajdzie potrzeba

badania ewentualnych innych przyczyn tzw. nieważności względnej (np. zawarcia umowy pod wpływem błędu – art. 84 k.c.), nawet w przypadku ich zgłoszenia przez stronę powodową. Przyjęcie powyższej koncepcji, niewątpliwie znacznie ułatwiłoby ochronę praw konsumentów naruszoną przez zastosowanie nieuczciwych praktyk rynkowych. Tak ukształtowane roszczenie pozostanie bowiem niezależne od innych przepisów prawa odnoszących się do nieważności zarówno tej o charakterze bezwzględnym, jak i względnym. W takiej jednak sytuacji roszczenie to musiałoby pozostać roszczeniem niemajątkowym wyłączonym spod ogólnych zasad przedawnienia, a powyższe stanowisko stałoby w sprzeczności z poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z 2 czerwca 2016 r., sygn. akt I CSK 119/16, gdzie powołując się na wcześniejsze orzecznictwo wypracowane na podstawie art. 18 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji wskazano, że roszczenie o unieważnienie umowy ma charakter majątkowy, ale niepieniężny.

Jeśli uznamy natomiast, że nieważność musi wynikać z innego przepisu prawa, a do jej stwierdzenia nie jest wystarczającym samo ustalenie zawarcia umowy na skutek nieuczciwej praktyki rynkowej, konsument poza powołaniem się na nieuczciwą praktykę rynkową powinien wykazać również wszystkie przesłanki wady czynności prawnej na którą się powołuje, jak również, w przypadku nieważności względnej wywołanej na skutek błędu, w odpowiednim terminie złożyć stosowne oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych swoich oświadczeń woli. Powyższa koncepcja preferowana jest przez zwolenników uznania przepisu art. 12 ust. 4 upnpr jedynie jako przepisu proceduralnego, który nie kreuje normy materialnoprawnej i dla którego zastosowania niezbędne jest sięgnięcie do reguł ogólnych prawa cywilnego. W takim przypadku żądanie unieważnienia, o którym mowa w upnpr będzie rozumiane bądź jako ustalenie nieważności bezwzględnej w rozumieniu art. 58 k.c., ewentualnie jako prawo domagania się wydania przez sąd konstytutywnego orzeczenia co do nieważności względnej.

Doktryna i dotychczasowa judykatura nie dają jednoznacznej odpowiedzi na powyższe pytanie. Tymczasem, jak wskazano powyżej, ustalenie charakteru sankcji nieważności umowy jest kluczowe dla prawidłowego zdefiniowania przesłanek podlegających wykazaniu przez konsumenta szukającego ochrony prawnej przez stosowaniem nieuczciwych praktyk rynkowych. W kontekście zarzutów apelacji odnoszących się zarówno do braku spełnienia przesłanek niezbędnych do uznania, iż zawarcie umów ubezpieczenia nastąpiło pod wpływem błędu, jak również wskazujących na uchybienie terminowi do złożenia oświadczenia o

uchyleniu się od skutków prawnych czynności prawnej, odpowiedź na to jest niezbędna dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy.

Kolejnym problemem, który wynika z nieprecyzyjnej budowy analizowanej normy prawnej jest odpowiedź na pytanie czy unieważnienie umowy stanowi niezbędną przesłankę roszczenia odszkodowawczego, czy też powołany przepis zawiera dwa osobne uprawnienia: do dochodzenia odszkodowania, którego wysokość wyraża się de facto wysokości świadczeń konsumenta oraz do żądania unieważnienia umowy. Wobec roszczeń zgłoszonych przez powodów, które obejmują nie tylko żądanie unieważnienia poszczególnych umów, ale także zasądzenie na ich rzecz określonych kwot pieniężnych tytułem zwrotu składki zapłaconej tytułem umów ubezpieczenia także i ten problem wymaga rozstrzygnięcia. W przypadku bowiem uznania, że nie ma podstaw do unieważnienia umów z powodu braku spełnienia przesłanek ich nieważności czy to na podstawie art. 58 k.c., czy też z uwagi na uchybienie terminu do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych błędu koniecznym stanie się rozstrzygnięcie czy pomimo to możliwe jest zasądzenie żądanych kwot.

Przyjmując zaprezentowany powyżej jako pierwszy pogląd, iż ustawodawca wprowadził w tym przepisie dwa odrębne instrumenty tj. roszczenie odszkodowawcze oraz uprawnienie do żądania unieważnienia umowy należałoby uznać, iż realizacja świadczenia odszkodowawczego polegającego na obowiązku wzajemnego zwrotu świadczeń możliwa jest pomimo braku skutecznego żądania o unieważnienie umowy. W takim przypadku naprawienie szkody wyrządzonej z uwagi na stosowanie nieuczciwej praktyki rynkowej dokonałoby się poprzez zasądzenie na rzecz powodów uiszczonych na rzecz pozwanych kwot. Pamiętać przy tym należy, że upnpr nie definiuje pojęcia naprawienia szkody na zasadach ogólnych, a zwłaszcza nie wskazuje literalnie owych zasad ogólnych, w myśl których ma nastąpić naprawienie szkody. Okoliczność ta uprawnia do przyjęcia w świetle reguł wykładni systemowej, że chodzi tu o odesłanie do przepisów art. 415 i następnych k.c.

Z drugiej strony pojawiają się także interpretacje wskazujące, że realizacja uprawnienia do dochodzenia wzajemnego zwrotu świadczeń możliwa jest wyłącznie w przypadku unieważnienia zawartej umowy. Istotą rozważanego przepisu art. 12 ust. 1 pkt. 4 upnpr jest bowiem wzajemny zwrot świadczeń, który winien być traktowany jako postać naprawienia szkody poprzez przywrócenie stanu poprzedniego – w tym wypadku z okresu przed dokonaniem nieuczciwej praktyki rynkowej. Nie można zatem w przypadku tego przepisu rozdzielać unieważnienia umowy od wzajemnego zwrotu świadczeń: tworzą one

jedną instytucję. Unieważnienie umowy staje się doprecyzowaniem statusu prawnego stron, które uzyskują pewność co do zakresu (a dokładniej braku) swoich uprawnień i obowiązków płynących z umowy – które mogą dotyczyć nie tylko już spełnionych świadczeń, ale także zabezpieczeń, uprawnień w razie odstąpienia umowy, etc. Jest to istotne zwłaszcza w przypadku dłużej trwających stosunków prawnych (por. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 29 października 2018 r., sygn. akt XXV V 590/17). Przy takim ujęciu przyjąć należy, że dla skorzystania z klasycznego roszczenia restytucyjnego niezbędna jest uprzednia realizacja prawa o charakterze kształtującym polegającego na wyborze sposobu naprawienia szkody. W przypadku określonym rozważanym przepisem realizacja roszczenia restytucyjnego również wymaga skorzystania z prawa kształtującego – poprzez wytoczenie odpowiedniego powództwa obejmującego żądanie unieważnienia oraz zwrotu świadczeń. Dopiero jego uwzględnienie pozwoli na zasądzenie odpowiedniego odszkodowania. Konstytutywny skutek wyroku nastąpi przy tym dopiero z chwilą jego uprawomocnienia się, toteż w przypadku zwrotu świadczenia pieniężnego dopiero od tej daty dłużnik może pozostawać w opóźnieniu i w konsekwencji od tej daty może zostać obciążony odsetkami.

W świetle brzmienia art. 12 ust. 4 upnpr oraz podniesionego przez apelującego zarzutu pojawia się także pytanie czy możliwe jest unieważnienie jedynie wybranych postanowień umownych, czy też skuteczne żądanie unieważnienia musi dotyczyć całej umowy. Czytając wprost przywołany przepis wydaje się, że żądanie unieważnienia może dotyczyć jedynie całej umowy, nie zaś jej poszczególnych elementów. Takie rozumienie przepisu byłoby zgodne z rozważanym powyżej restytucyjnym charakterem świadczenia odszkodowawczego przewidzianego tym przepisem. Możliwość zniweczenia umowy jawi się bowiem, jako skuteczna i odstrasżająca sankcja, pozwalająca na pełne naprawienie szkody doznanej przez konsumenta, także w przypadkach trudnych ze względu na kwestię obliczenia wysokości szkody.

Z drugiej strony przyjęcie możliwości unieważnienia jedynie części umowy tj. poszczególnych jej zapisów wydaje się jak najbardziej możliwe, także w świetle art. 58 § 3 k.c., zgodnie z którym za nieważne uznane będą jedynie postanowienia pozostające w sprzeczności z ustawą i zasadami współżycia społecznego, przy utrzymaniu w mocy czynności co do pozostałych części, albo za nieważną będzie uznana cała czynność. To konsument występujący z roszczeniem winien mieć prawo wyboru określenia swojego żądania i zdecydowania czy chce by nie łączyła go z przedsiębiorcą cała umowa, czy też jedynie niekorzystna dla niego jej część. Podobnie, za przyjęciem poglądu o możliwości

unieważnienia umowy jedynie w części przemawiać będzie przyjęcie koncepcji nieważności względnej. Unieważniające orzeczenie sądu miałyby bowiem charakter konstytutywny i pozwoliłoby na utrzymanie w mocy zapisów umów korzystnych dla konsumenta pomimo zawarcia ich na skutek nieuczciwej praktyki rynkowej. W takiej sytuacji jednak nastąpiłby komplikacje związane z wzajemnym zwrotem świadczeń, przede wszystkim w określeniu ich zakresu i wysokości.

Mając na uwadze powyższe wątpliwości oraz dużą ilość wpływających spraw, w których żądanie oparte zostało na treści art. 12 ust. 1 pkt 4 upnpr i związaną z tym wagę problemu w ocenie Sądu Okręgowego zaistniała konieczność przedstawienia do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego zawartego w sentencji postanowienia, o czym orzeczono na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

